

1

Drie mannen keken aandachtig toe bij eigenaardige gebeurtenissen, de ene vlak na de andere, aan tegenovergestelde kanten van de aardbol.

‘Wat gebeurt er?’ vroeg de eerste, die lang was en een donkere huid had.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde de man met lang, donker haar. ‘Maar de zaak is aan het rollen, hè?’

‘De dingen vallen samen,’ zei de derde man, die potig was en brede schouders had. ‘Er verschijnt een patroon. Er staat iets groots te gebeuren. En iets anders hurkt in de schaduw. Het wil het grote verslinden voordat het geboren wordt.’

‘Twee lotsbestemmingen komen samen. Maar geen van beiden vermoedt het.’

De lange wees naar het prachtige paleis in de verte. ‘Hij zoekt de juiste man voor het juiste uur. Is dit het uur? Is dit de man?’

‘En als dat het geval is, *welke* man? Of allebei? Wij zien het veel duidelijker dan zij. Maar ons verstand is te klein om het allemaal te begrijpen.’

‘Twintig jaar geleden is de grond bewerkt en het zaad gezaaid,’ zei de man met de brede schouders. ‘Nee, minstens honderd jaar. Nu zullen we zien welke vruchten de wijnstok opbrengt, of dat hij verwelkt en sterft.’

‘Niet alleen het lot van twee mannen hangt hiervan af,’ zei de man met het lange haar, ‘maar van twee families, twee naties misschien.’

‘Inderdaad, twee werelden.’

‘Het kan een immens verlies worden. Of een onmetelijke winst.’ Zijn stem beefde.

‘We moeten zorgvuldig toekijken terwijl het tapijt geweven wordt... of ontrafeld.’

‘We moeten meer doen dan toekijken.’ De lange man stak naar elk van hen een hand uit, die hem ferm vastgrepen, met strak gespannen onderarmen. Ze zagen eruit als strijders.

‘De inzet is hoog.’

‘Ze kunnen zich onmogelijk voorstellen hoe hoog. Hoger dan we ooit konden dromen toen we in die wereld wandelden.’

家

‘Iemand moet de vervelende telefoontjes plegen,’ mopperde Ben Fielding, ‘en ik zie niemand z’n vinger opsteken.’

Hij zat aan zijn enorme mahoniehouten bureau, in zijn kantoor met ramen van boven tot onder. Het was een heldere ochtend in september en Oregon was prachtig in de herfst, maar hij had belangrijkere dingen te doen dan het uitzicht bewonderen.

Hij pakte zijn telefoon en zocht een nummer op.

‘Doug? We moeten praten.’

‘Tuurlijk,’ zei Doug Robert aan zijn bureau op de verkoopafdeling. ‘Wat is er?’

‘Ik heb nu meteen een vergadering van het managementteam. Duurt een uurtje. Ik bel je als die afgelopen is. Zorg dat je er bent. Voor de lunch heb ik nog een conference call, dus ik heb niet veel tijd.’

‘Oké, Ben. Maar waarover wil je praten?’

‘Ik bel je als ik klaar ben.’ Ben hield de telefoon nog een paar seconden stevig in zijn hand geklemd. Toen legde hij hem neer.

Doug was zijn neef, een zoon van de zus van zijn moeder. Ze waren opgegroeid aan de oostkust, een paar honderd kilometer van elkaar. Ze hadden de meeste vakanties samen doorgebracht. Ze stoeiden in de sneeuw, of zwierven over het strand, of speelden mens-erger-je-niet voor het haardvuur. Die goeie ouwe tijd... toen het leven nog eenvoudig was en het makkelijk was loyaal te zijn.

Nu werkten ze allebei in Portland, Oregon, aan de andere kust van de Verenigde Staten, voor Getz International, een grote multinational. Vijftien jaar geleden had Ben als afdelingshoofd Doug een baan aangeboden op de verkoopafdeling. Hij was er gretig op ingegaan. Toen waren ze allebei nog jong en hongerig.

Doug had zo veel potentieel. Waarom had hij zijn hand overspeeld? Eens was hij een aanwinst geweest voor Ben. Nu was hij een blok aan zijn been.

Dat Doug familie was, maakte het lastig. Ben zou dit jaar waarschijnlijk de familiebijeenkomsten tijdens de feestdagen beter kunnen overslaan. Doug had hem in een hoek gedreven. Hij moest een duidelijke boodschap afgeven aan alle werknemers – Ben Fielding pikt geen ongehoorzaamheid en hij trekt niemand voor.

‘Martin is in de bestuurskamer.’ De stem van zijn secretaresse door de intercom riep Ben weer terug in de werkelijkheid. ‘Hij wacht op u.’

‘Kom eraan.’

Ben hield stil voor de spiegel aan de binnenkant van de deur van zijn kantoor, haalde een kam door zijn haar en trok zijn zijden das uit Shanghai recht. Hij ging naar de vergaderkamer, haalde diep adem en bereidde zijn binnenkomst voor. Energiek, maar niet te gehaast liep hij naar binnen. Hij stond rechtop en glimlachte genoeglijk zonder te grijnzen, een glimlach die hij voor de spiegel had geoefend. Ben Fielding was gekleed in een zwart Armani-kostuum, met een ruime Italiaanse pasvorm – een toonbeeld van stijl, zelfverzekerdheid en competentie. Er bevonden zich acht mannen in de kamer en alle ogen waren op hem gericht.

‘Hé, Ben,’ zei Martin, ‘we hebben het over de droom die je ons tien jaar geleden hebt voorgelegd – van al onze producten een exemplaar verkopen aan een land met 1,3 miljard inwoners!’ Opeens verflauwde Martins brede glimlach. ‘Travis en een paar mensen van het team hebben hun zorgen uitgesproken.’

Ben trok zijn wenkbrauwen op en staaarde Travis aan.

‘De situatie is niet stabiel,’ zei Travis, en hij keek naar zijn tablet in plaats van naar Ben. ‘Ik vertrouw die regering niet.’

‘China wordt door niemand geïntimideerd,’ zei Ben. ‘Daar draaide het om met Hongkong. En Macao. Ze laten hun lot niet bepalen door “buitenlandse duivels”. Wat van hen is, is van hen.’

‘En wat niet van hen is, wordt het uiteindelijk toch,’ zei Travis.

Ben haalde zijn schouders op. ‘Ik zal het nog een keer zeggen. Als er een natie is die ieders toekomst dicteert, is dat niet Amerika. Dat is China. Hoe sneller iedereen het daarmee eens is, hoe beter we onszelf kunnen positioneren.’

‘Eén ding staat vast,’ zei Martin, ‘geen enkel bedrijf dat halfge-

leiders en microchips maakt, heeft een betere toegang tot Beijing en Shanghai dan wij. Dankzij Ben en Jeffrey hebben we al een flink marktaandeel gerealiseerd.'

Martin Getz, die prachtige witte tanden vertoonde bij een glimlach die iedereen voor hem innam, was directeur van Getz International. Zijn vader had het bedrijf in 1979 opgericht, vlak voordat de computerrevolutie de wereld veranderde.

'Oké, oké, jongens. Hoe staat het met de fabriek in Shanghai?'

'Alle aanwijzingen zijn positief,' zei Jeffrey. 'De productie gaat nog steeds omhoog. Nu het socialisme zijn ijzeren greep verzwakt en de arbeiders meer krijgen voor hun werk, is er een nieuw arbeidsethos ontstaan in China. Zonder al die gestoorde veiligheids- en milieuregels krijgen zij in een week voor elkaar waar wij een maand over doen – en hun resultaten zijn beter.'

'Dit wil ik niet horen,' zei Johnny. De revers van zijn kostuum waaierden uit terwijl hij achterover leunde en schertsend zijn handen voor zijn oren hield. 'Er zijn bepaalde dingen die een advocaat niet hoort te weten.'

'We kunnen hun geen Amerikaanse maatstaven opleggen,' zei Ben. Het was een mantra die hij op vele teamvergaderingen herhaald had. 'En zelfs al *konden* we dat, we hebben het recht niet. Maar we kunnen het hoogste productieniveau eisen. En we krijgen geweldige resultaten. Die mensen zijn intelligent, ze willen graag werken. Het woord vakbond kennen ze niet; ze zijn dankbaar dat ze de kost kunnen verdienen en een koelkast kunnen kopen, een tv, misschien zelfs een computer.'

Bens zelfbewuste stem eiste de aandacht. Hij had persoonlijkheid. Martin was de baas, maar Ben had het verstand en de drijfkracht. Dat wist iedereen.

'Is China nog steeds onze snelst groeiende markt?' vroeg Martin.

'Over een paar jaar zullen ze onze grootste klant zijn – punt uit,' zei Ben. 'China's economie schiet als een vuurpijl omhoog, met honderden miljoenen huishoudens die de komende tien jaar allemaal een computer en een stuk of tien elektrische apparaten nodig hebben. Dayton assembleert de netwerkkaarten in Mexico. Ze verschepen rechtstreeks van daar naar onze dochterondernemin-

gen in het land en omzeilen de Chinese handelsbeperkingen. Dat brengt de kosten van het eindproduct omlaag, zodat er meer voor ons overblijft. Getz profiteert binnen China; dan scoren we nog een keer als het tegen een fractie van de kosten terug verscheept wordt en we verkopen het via de traditionele distributiekanaalen. Onze concurrenten zullen er helemaal gek van worden. Over een paar jaar hebben ze het nakijken.'

'Ze halen ons nooit in,' zei Martin, weer een en al parelwitte tanden.

'Ik wilde dat ik jullie zelfvertrouwen deelde,' zei Travis. 'Volgens mij lopen we door een mijnenveld. Het is een wankele economie. Problemen met de mensenrechten, Shanghai wordt te vol gebouwd... om nog maar niet te spreken over Beijing, waar iedereen om wat voor reden dan ook uitgeschakeld kan worden.'

'Kapitalisten en communisten helpen elkaar,' zei Ben. 'Tuurlijk, ze hebben problemen. Ze weten dat de staatsondernemingen ondoelmatig zijn, banken gaan op de fles en de luchtverontreiniging is verschrikkelijk. Er worden nog steeds een hoop fouten gemaakt, maar ze leren snel. Ik heb het steeds gezegd sinds mijn laatste reis naar Beijing: China is onze toekomst, jongens. Het biedt ons het meest rendabele partnerschap van de wereld. En het is een afzetmarkt waar je alleen maar van kunt dromen.'

'Zorg alleen dat ze ons nodig blijven hebben, Ben,' zei Martin. 'Jij ook, Jeffrey. We willen niet dat ze op het idee komen het zelf te gaan doen.'

'O, ze hebben heus wel ideeën,' zei Ben. 'Ze volgen de Amerikaanse technologie op de voet en ze kunnen het als geen ander namaken. Geef ze tien jaar en ze verbeteren het. Uiteindelijk zullen ze onze sterkste concurrenten worden. We zullen moeten rennen om ze bij te houden. Maar intussen hebben wij de voorsprong. Rusland kon niet omgaan met het vrije ondernemerschap, maar deze lui wel. Hun arbeidsethos wordt elke dag sterker, terwijl de onze zwakker wordt. Nog een jaar of tien, en ze maken Amerika te schande.'

Martin keek naar Ben met onverholen bewondering. 'Toen je ons tien jaar geleden vertelde dat je miljoenen dollars kon binnenbrengen als je onder werktijd Mandarijn ging studeren, dacht ik dat je gek geworden was. Maar het heeft gewerkt. Jongen, wat heeft het

gewerkt! Ze vertrouwen ons – jou en Jeffrey vooral. Jij spreekt hun taal, je kent hun cultuur. Dat is onze voorsprong.’ Martin stond op. ‘En ik wil die voorsprong ondersteunen. Ik heb op een idee zitten broeden sinds ik een paar maanden geleden naar die denktank voor directeuren van Fortune 500 in Chicago ben geweest.’

Martin keek de kamer rond, zoals hij altijd deed voordat hij een idee lanceerde waar hij bijzonder trots op was. Een paar mannen, onder wie Ben, zetten zich schrap. Niemand wist ooit precies waar Martin nu weer mee zou komen.

‘Ik wil Ben of Jeffrey voor een week of zes uitzenden, om te wonen onder en te praten met Chinese burgers, het type dat in onze fabrieken werkt en uiteindelijk onze producten koopt. Ben, die kamergenoot van jou van de universiteit woont toch in China? Hij is onderwijzer, hè?’

Ben knikte. Hij zag het jeugdige gezicht van Li Quan voor zich, met alle bitterzoete herinneringen die erbij hoorden. Het was net iets voor Martin om hem daarmee te overvallen terwijl iedereen zat te kijken. En nu het tot hem doordrong, vond hij het helemaal geen goed plan. Het was twintig jaar geleden dat hij...

‘Als we de geest van de Chinese consument kunnen doorgronden, kan dat van groot belang zijn voor onze verkoopstrategie. En ook hebben we dan meer input voor die Chinese advertentiecampaagne waar marketing het steeds over heeft. Het zou aan beide kanten van de oceaan geweldige publiciteit opleveren. Dan zijn wij het bedrijf dat een Mandarijnsprekende vicepresident bij Chinese burgers laat wonen om te zien hoe ze zijn, om erachter te komen wat ze nodig hebben. Het is de invalshoek van “wij geven om de gewone man”. Een grote oppepper voor het imago van Getz. Het reclamepotentieel is enorm. Uiteindelijk kan Ben of Jeffrey in een reclamespot verschijnen naast een of andere Chinees die naar zijn computer zit te grijnzen!’

De andere leden van het managementteam keken elkaar aan om te zien uit welke hoek de wind waaide. Toen staarden ze allemaal naar Ben. Hij aarzelde. Maar als Martin eenmaal een bepaald idee in zijn hoofd had, gebeurde het bijna altijd. Je kon net zo goed met hem meepraten en briljant en loyaal overkomen. Iedereen knikte.

‘Nou ja, later meer daarover,’ zei Martin. ‘We beginnen met de agenda. Onze winst van het derde kwartaal zal ze versted doen staan. Als dit op Wall Street komt, dan zul je wat beleven. Hou je vast, jongens. Jullie winstaandelen kunnen binnen een dag met tien procent stijgen.’

Een uur later liep Ben de vergaderkamer uit en schudde zijn collega’s vluchtig de hand. De adrenaline gierde door zijn lijf. Toen hij de deur uit kwam, zag hij Doug Roberts bij het kopieerapparaat staan. Hij voelde een knoop in zijn maag. Hij keek op zijn horloge.

Conference call over zes minuten. ‘Doug,’ riep hij, ‘het gesprek zal moeten wachten tot maandagochtend. Om half acht in mijn kantoor.’
‘Tuurlijk. Maar waar gaan we het over –’

‘Half acht, maandag. Mijn kantoor. Ik heb een conference call.’

Ben beende langs zijn secretaresse, Jen, zijn kantoor in. Hij sloot de deur achter zich en plofte neer op de chique bezoekersbank.

Totdat hun levens verschillende wendingen namen, was Doug niet alleen familie geweest, maar ook een goede vriend. Ben wist dat hij zich niet langer kon permitteren op die manier aan hem te denken. En als Doug Ben nog steeds als vriend beschouwde, zou dat niet lang meer duren...

Is dit de dag dat ik sterven zal?

Li Quan stelde zichzelf de bekende vraag, terwijl hij de slaap uit zijn ogen wreef. Waarom kon hij niet moedig zijn, zoals zijn vader en zijn overgrootvader?

Hij stak een kaars aan en keek naar de slapende Chan Minghua. Ze zag er frêle en kwetsbaar uit. *Minghua* betekent 'heldere bloem'. Dat, en meer, was ze voor Li Quan.

Quan hees zichzelf overeind van de dunne matras en liep op blote voeten over de koude cementen vloer de anderhalve meter naar het bedje. Hij knielde neer naast de acht jaar oude Li Shen en liet zijn voorhoofd rusten op het kruintje van zijn enige zoon. Hij pakte de mollige handjes van het kind en raakte met een vinger de tuitende lipjes aan. Hoe kon deze dikke, ronde jongen uit de tengere Ming voortgekomen zijn?

Is dit de dag dat ik sterven zal?

Die vraag had hij zich elke dag gesteld sinds hij zo oud was als Shen nu. Elke dag was het antwoord *nee* geweest. Maar zijn vader had hem voorgesteld: 'Op een dag zal het antwoord *ja* zijn, en op die dag moet je klaar zijn.'

Het was op een zondag geweest dat zijn overgrootvader Li Manchou onthoofd werd. En het was ook op een zondag dat zijn vader, Li Tong, als een bloederige massa op de vloer liggend, in de gevangenis was gestorven. En nu, in de koude vroege ochtend buiten Pushan, was het weer zondag.

'Is het tijd?' fluisterde Minghua. Haar stem was als een veertje dat neerdaalt op zijde. Haar bruine ogen glansden. Ze zag er nog net zo uit als toen ze tien jaar geleden trouwden in Shanghai.

Quan kuste haar fijne voorhoofd. Hij schaamde zich dat hij, een arme en eenvoudige man, haar zo onwaardig was. In deze afgelopen korte nacht nog had hij weer gedroomd dat hij haar gewone lichaam vasthield – en dat Mings leven rood tussen zijn vingers door sijpelde als donkere regen.

Rap en stil voerden ze hun zondagse ritueel van twee uur 's nachts uit. Ming maakte Li Shen wakker en gaf hem een kommetje kleefrijst, terwijl ze zijn geeuwende hoofd omhooghield.

Quan sloeg een grijze deken om zijn nek en perste zich in zijn donkergroene parka. Hij stopte 140 yuan in zijn broekzak, stapte naar buiten en maakte een bundeltje vast achter op zijn fiets. Hij knoopte het bundeltje vast met dubbele knopen en controleerde ze zorgvuldig. Ming en de slaperige Shen kwamen naar buiten, hun jassen puilden uit als te vol gepropte kussens.

Quan zette Shen voor zich op het zadel. De jongen legde zijn handen op het stuur, deed zijn ogen dicht en begon te knikkebollen. Ming fietste naast hem, een stille schaduw. Quan zag de dunne maansikkel schaduwen werpen over de slapende rijstvelden. Hij wenste dat er geen maan was – haar licht maakte de rit gemakkelijker, maar gevaarlijker. Hij gaf de voorkeur aan veiligheid boven gemak.

De weg van bevroren modder liep tussen steunberen van kale heuvels. Zelfs hier, tien kilometer buiten Pushan, zweefde een onnatuurlijk zilverachtig stof op de wind. Hij voelde het gruis op zijn tong en spuugde het uit. Even was de lucht Gods lucht, fris en schoon, maar toen overviel hem weer de brandende geur van fabrieken.

Quan bonkte over harde voren en drukte Li Shen dicht tegen zich aan. Voor zich uit zag hij schaduwen en automatisch begon hij te repeteren. 'Onze zoon is ziek,' fluisterde hij tegen de wind. 'We brengen hem naar een vriend die hem medicijnen kan geven.'

Was dat een glimpje licht tussen de warboel van takken en dode bladeren? Een politieman die een zaklamp vasthield? Hij hield zijn adem in en zijn lichaam verstijfde.

Nee. De schaduwen waren hekpalen. Li Quan liet zijn hoofd hangen en wenste dat hij een dapper man was die geen leugens in de wind fluisterde.

De drie spraken geen woord met elkaar, want als de stilte eenmaal doorbroken was, woog die daarna des te zwaarder. Dat was al eerder gebeurd.

Na vier kilometer pakten donkere wolken samen, alsof een

kunstschilder op een doek ineens van stemming veranderde. De maan verborg zich voor de komende bui. *Op weg naar huis krijgen we slecht weer*, dacht Quan. Dat was misschien wel beter – buien hielden nieuwsgierige ogen binnen.

‘Langzaam,’ zei Quan tegen Ming. Ze fietsten voorzichtig door, lieten zich leiden door de voren. De lucht hing zo laag dat hij hem aan kon raken.

Na zeven kilometer zag hij witte rookwolkjes opstijgen uit een schoorsteen. Een welkome aanblik. Maar als hij het kon zien, konden anderen dat ook. Hij drukte zijn angst naar die holle plek van binnen.

Ze stapten van hun fietsen en liepen er vlug mee naar de achterkant het huis van Ho Lin, zonder geluid te maken. Ze zetten ze tegen de donkere kant, verstopt in de schaduwen, naast het kippenhok. Quan liet zijn hand over nog meer fietsen glijden. Hij telde er veertien.

Hij ging naar de achterdeur en wist dat ze nu niet meer terug konden. Vanaf dit moment waren alle smoezen voor ‘s nachts onderweg zijn vergeten.

De deur ging open. ‘*Ni hao*,’ zei Quan. ‘Hoe gaat het?’

‘*Ping an* – vrede zij u,’ antwoordde de oude Ho Lin. Bij het licht van een kaars was te zien hoe zijn strakke, doffe huid zich plooidde in een kinderlijke glimlach. Hij gebarde naar twee grote potten thee, gezet door zijn vrouw, tante Mei, die Quans moeder altijd ‘Vijfde Zuster’ noemde. Mei glimlachte lief – ze deed hem aan zijn moeder denken. Ze boog haar hoofd. Quan wilde graag thee, maar omdat zij kennelijk als laatsten waren aangekomen, duwde hij Ming en Shen voor zich uit.

Quan knikte en wisselde glimlachjes uit met de twintig anderen, vooral met de drie achterin. Hij betreurde het dat zijn glimlach geforceerd en zenuwachtig was. De familie Li ging zitten op een bank zonder rugleuning, met hun jassen aan. Ze zaten dicht tegen elkaar aan om warmte te zoeken.

De schaarse verlichting wierp een griezelige glans over het spartaanse huis met één kamer, waarin niets stond dan een bank, een paar stoelen, een bed en een flinke bonsai, een klein gehouden

junipeer die Mei in leven had kunnen houden. Toen de kerk kleiner was geweest en ze met z'n tien waren, hadden ze in een cirkel gezeten, maar nu vormden ze vier rijtjes, waarvan de laatste de rand van het bed was.

Zhou Jin stond op, zijn oogleden waren zwaar, maar zijn ogen stonden helder. Hij had een lach van oor tot oor, die hem onderscheidde van de meeste mannen van Mao's generatie, die behoedzame, zure gezichten hadden. Zhou Jin nam zachtjes het woord.

'Zhu, wo men gan zie nifengfu de zhu fu. God, wij danken U voor Uw overvloedige zegeningen.'

'Xiexie, dank U,' murmelde iemand.

'Xiexie,' zei Ming. Gefluisterde woorden van dank klonken overal in de kamer.

Yin Chun, de vrouw van Jin, overhandigde hem voorzichtig een in linnen gewikkelde schat. Met zachte hand pakte hij het uit. Met een lichte aanraking bladerde hij door de pagina's en las toen: *'Door zijn geloof ging Abraham, toen hij geroepen werd, gehoorzaam op weg naar een plaats die hij in bezit zou krijgen, en hij ging op weg zonder te weten waarheen.'*

Door zijn geloof trok hij naar het land dat hem beloofd was maar hem nog niet toebehoorde. Samen met Isaak en Jakob, mede-erfgenamen van de belofte, woonde hij daar in tenten omdat hij uitzag naar een stad met fundamenten, door God Zelf ontworpen en gebouwd.'

Dit was een van de lievelingsgedeelten van Quans vader, Li Tong. Hij zag het gezicht van de oude man nog voor zich en het verlangen in zijn ogen als hij de verzen opzegde. Quan wist ook nog hoe hij zich geschaamd had omdat zijn ouders zo onwetend waren, zo ongeschoold en naïef. Hij kromp in elkaar op de bank, de vreugde over de woorden werd overschaduwd door de herinnering aan zijn zonden.

'Zij allen zijn in geloof gestorven; wat hun beloofd was zagen ze geen werkelijkheid worden, ze hebben slechts een glimp ervan begroet, en ze zeiden van zichzelf dat zij op aarde leefden als vreemdelingen en gasten. Door zo te spreken lieten ze blijken op doorreis te zijn naar een vaderland. En daarmee bedoelden ze niet het vaderland waaruit ze weggetrokken waren, anders waren ze daarheen wel teruggekeerd. Nee, ze keken reikhalzend uit naar een

beter vaderland: het hemelse. Daarom schaamt God Zich er niet voor hun God genoemd te worden en heeft Hij voor hen een stad gereedgemaakt.'

Het horen van de oude woorden uit de *Shengjing* vulde Quans hart met vreugde en droefheid.

'Deze wereld is niet ons thuis,' fluisterde Zhou Jin tegen zijn gemeente. Iedereen leunde voorover om te kunnen horen, zoals een dorstige man zich vooroverbuigt om te kunnen drinken uit een bergstroom. 'Yesu zegt: *In het huis van Mijn Vader zijn veel kamers; zou ik anders gezegd hebben dat Ik een plaats voor jullie gereed zal maken? Wanneer Ik een plaats voor jullie gereedgemaakt heb, kom Ik terug. Dan zal Ik jullie met Me meenemen, en dan zullen jullie zijn waar Ik ben.'* Gekreun van verlangen steeg op uit het diepst van de zielen. Toen Jin klaar was met lezen, gaf hij de bijbel terug aan zijn vrouw. Ze wikkelde hem in de linnen doek, alsof ze een lichaam omwikkelde voor een begrafenis, of een schat om veilig te bewaren.

Het was gewaagd om de Shengjing hier te hebben, dacht Quan, en gewaagd dat hij en drie anderen ook hun bijbels hadden meegebracht. Hij was bij huiskerken geweest waar de mensen gedeelten uit de Schrift opschreven voor de samenkomsten. De dominee verzamelde de handgeschreven pagina's en voegde ze bij elkaar om de complete tekst te lezen. Op die manier ging er geen bijbel verloren als de politie een inval deed tijdens de dienst.

Dominee Zhou Jin staaarde naar de kerk, zijn kinderen. 'Als we eraan denken waar ons echte huis is, kan ons dat vandaag de dag tot hulp zijn als we spreken over de lichte last van de verdrukking van een ogenblik, die voor ons een eeuwig gewicht van heerlijkheid bewerkt.' Toen hij het woord *heerlijkheid* zei, flitste de bliksem langs de oostelijke lucht. Even later deed Gods stem de aarde schudden; daarna vielen Zijn tranen uit de hemel.

Quan voelde een hand op zijn schouder en voelde zich verkillen. Hij draaide zich om en zag Wu Le, die pas zes weken kwam. Quan kende hem niet. Hij glimlachte zenuwachtig toen Le's bevende vingers, bedekt met dunne, witte haren, een versleten liedboek door-gaven, met papier zo dun dat Quan de woorden van twee pagina's terug erdoorheen zag schijnen. De gemeente zong – *te hard*, dacht Quan – 'Yesu, wij prijzen Uw naam voor eeuwig...'

Is dit de dag?

Quans overgrootvader was als jonge dominee vermoord. Quans grootvader, Li Wen, die toen acht jaar oud was – net zo oud als Shen – was getuige geweest van de executie. Het afschuwelijke beeld van zijn onthoofding had zijn hele leven door Quans dromen gespookt. Wens zoon, Li Tong, was de vader van Quan – en ook dominee. Hij werd tijdens de culturele revolutie in de gevangenis gezet. Op een dag stond hij na een pak slaag niet meer op. Quans vrolijke moeder werd de huilende weduwe van een dominee en de verlegen boekenwurm Quan werd het voorwerp van wrede bespotting.

De stem van de dominee bracht hem terug in het heden. ‘Zuster Wu Xia heeft tuberculose. Broeder Wang An ligt in het ziekenhuis. Ze weten niet wat er mis is. Zhou Jin heeft veel pijn,’ zei hij over zichzelf. ‘Ik weet wel wat er mis is. Ik ben een ouwe man!’ Ze lachten.

‘Sommigen van ons lijden niet door ziekte of hoge leeftijd,’ zei Zhou Jin, ‘maar door vervolging. Yesu zei dat Hij gehaat werd om wie Hij was en dat Zijn volgelingen ook gehaat zullen worden. Hij zei: *Als een graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft het één graankorrel, maar wanneer hij sterft draagt hij veel vrucht.*’

Na een gebed van dertig minuten ging Zhou Jin in een oude rieten stoel zitten en las voorovergebogen langzaam verzen voor. Schaduwen van de flakkerende kaarsen vielen over zijn oude voorhoofd. Elk woord sprak hij met de zachte koppigheid van langdurige gehoorzaamheid. ‘*Wie Mij dient moet Mij volgen... en wie Mij dient zal door de Vader geëerd worden.*’

Quan kon nooit naar Zhou Jin kijken zonder aan zijn vader te denken. De oude man hief zijn armen op en toonde zijn rode, verharde polsen. Quan voelde een plotselinge pijnscheut bij die aanblik. Docenten en studenten van de communistische school hadden hem belachelijk gemaakt, omdat zijn vaders geloof hem tot ‘staatsvijand’ maakte. Quans *baba* was contrarevolutionair genoemd, in tegenstelling tot de heldhaftige revolutionairen, die de sociale orde van de partijleider strikt naleefden. Quan dacht terug aan de posters die aan hun voordeur werden geplakt. Op eentje stond *Vriend*

van Buitenlanders, en op een andere *Die gifslangen moeten heropgevoed worden!* Hij zag ze nog steeds duidelijk voor zich, de exacte kleuren en de halen van de karakters.

Als jongeman had Quan geprobeerd niet in God te geloven. Hij wilde niet opvallen of gezien worden. Hij had geprobeerd de idealen van de Partij te omhelzen. Hij had ernaar verlangd op te gaan in de donkergroene achtergrond van het moderne China. Tot op de dag van vandaag droeg hij geen rood of geel of andere felle kleuren. Quan was als student zelfs bij de Rode Garde gegaan, om de schande van de koppige weigering van zijn ouders te ontvluchten en te gehoorzamen aan de eisen van het nieuwe China. Terwijl de vaders van de andere jongens hen mee uit vissen namen, zat Quans vader in de gevangenis. Zijn vader had vaak gezegd: 'Op een dag neem ik je mee naar de Grote Muur.' Dat had hij niet gedaan. Hij was gestorven. Li Quan had nooit de teleurstelling van zijn vaders onvervulde belofte van zich af kunnen zetten.

Quan had zijn best gedaan geen christen te worden. Daar was hij ook in geslaagd, totdat hij in Amerika naar de universiteit ging. Op een dag had zijn Amerikaanse kamergenoot, Ben Fielding, hem uitgenodigd mee te gaan naar een bijeenkomst van christenen op de campus van Harvard. Al zijn vragen en twijfels en afkeer vielen weg in het licht van de waarheid. Het geloof dat van zijn vader en moeder was geweest, werd voor het eerst van hemzelf, ver weg in dat vreemde land waar hij had gestudeerd om hoogleraar te worden. Al waren ze elkaar al lang geleden uit het oog verloren, Quan dacht vaak aan Ben en hij bad elke dag voor hem.

'Zhu Yesu zegt: Wie de hand aan de ploeg slaat en achterom blijft kijken, is niet geschikt voor het koninkrijk van God.'

Het was buiten nog steeds pikdonker, het was half vier in de ochtend. De gordijnen waren dicht. Quan wreef over zijn oorlel en over het ruwe, tien centimeter lange litteken in zijn nek. De bijeenkomst moest afgelopen zijn voordat de zon opging.

De oude Zhou Jin zette een gezang in dat Quan in zijn kindertijd had gehoord en vele malen met tegenzin had gezongen: *Op een dag zal ik sterven voor Jezus.*

Is dit de dag?

Terwijl de gemeente zong, hief Zhou Jin zijn handen weer op. Li Quan dacht aan alle littekens op zijn vaders rug en armen, de littekens waar hij met zijn vingers overheen gleed, voordat vader de laatste keer naar de gevangenis ging. Zijn vader zou nu even oud zijn geweest als Zhou Jin. Als hij maar niet –

'Bie dong!'

Li Quan verstarde bij het geschreeuwde commando zich niet te bewegen. De stem achter hem droeg het gezag van de Gong An Ju, het Bureau Nationale Veiligheid.

Quan sloeg zijn linkerarm om Shen heen en drukte zijn zoon dicht tegen Ming en hem aan.

Met een snelle blik zei Quan tegen hen beiden: 'Naar de grond kijken. Stil zijn.' Quan had het klappen van de zweep langgeleden geleerd, toen hij zich in de huiskerk onder zijn moeders rok verstopte. Uit zijn ooghoeken gluurde hij door een kiertje en zag aan zijn linkerkant twee groene uniformen. Aan de rechterkant nog twee.

'Beweeg u niet,' beval een barse bariton achter hem.

Voorin rechts stond een jonge politieman met een type 54 pistool in de hand. Quan had er eens een van dichtbij gezien. Die was voor zijn neus heen en weer gezwaaid en toen tegen zijn hoofd gedrukt. Mao had het al gezegd: regeren uit de loop van een geweer.

Opeens kreeg Quan tegen zijn rechter elleboog een mep met de zware kolf van een type 56 aanvalsgeweer, de BNV-versie van de Russische AK-47. Ondanks de anti-buitenlandse politiek van China kwamen zijn wapens toch van een buitenlandse grootmacht. Maar de politie gebruikte zelden wapens van dit kaliber.

Quan bleef zitten met gebogen hoofd, maar keek steeds op zodat hij de BNV-kapitein kon zien die een meter voor hem stond. Hij had een smal middel en schouders als een roeier, waardoor hij Quan deed denken aan een reusachtige wesp. De man staarde koud taxerend met toegeknepen ogen naar de vierentwintig gelovigen. Een groot litteken, veel opvallender dan dat van Quan, grof gehecht in zijn leerachtige huid, hing over zijn rechter wenkbrauw. Quan herkende hem niet – de politie werd zo vaak overgeplaatst. Trouwens, hij keek nooit goed naar BNV'ers, uit angst dat ze zouden terugkijken.

De kapitein was keurig gekleed in een groen uniform met een rechte zwarte das, hij had een nette vouw in zijn broek en zijn pet zat precies op zijn plaats. De enige onvolmaaktheid was dat het ordeteken op zijn schouder een klein beetje scheef zat. Dit piepkleine gebrek troostte Quan, het herinnerde hem eraan dat de regerings-machinerie niet perfect was.

Sneehoofd stak zijn hand op, de vingers stonden naar binnen als grijze klauwen. Hij greep Zhou Jin bij de schouder en duwde hem tegen Quan aan. Hij stond voor de stilgevallen gemeente. Zijn koude ogen namen de hele ruimte op.

‘Dit is een illegale *jiaotang*!’

Zijn accent deed Quan aan de dorpen over de bergen denken.

‘Deze vergadering staat niet geregistreerd bij het Bureau Religieuze Zaken,’ zei de man van het BNV, alsof dit de verschrikkelijkste overtreding was. ‘U bent geen lid van de Drie-Zelf Patriotische Beweging!’

De kapitein vertrok zijn ogen tot spleetjes en zijn mondhoeken gingen naar beneden. ‘U komt in de nacht bij elkaar als de misdadigers die u bent.’

Hij beende door de kamer alsof die van hem was. Zijn gang was arrogant en zelfverzekerd, en iedere beweging was bedoeld om te intimideren. Het leek alsof hij liep over de nekken van duizenden boeren en van iedere stap genoot. Hij gaf een virtuoze voorstelling.

‘U hebt illegale buitenlandse propaganda uitgedeeld.’

Met een dramatisch gebaar zwaaide hij met een dun bruin voorwerp, dat hij stevig tussen zijn grijze vingertoppen hield. Er stond niets op, maar Quan wist wat het was – een doosje met een cd erin. De film over Jezus. Vorige maand hadden Ming en hij achttien burens in hun huis ontvangen om ernaar te kijken. ‘Yesu spreekt Mandarijn!’ hadden de stomverbaasde burens gezegd. Vijf waren er christen geworden. Drie van hen waren er vanmorgen bij. Quan had ze achteraan zien zitten. En nu had hij hen al in de problemen gebracht. Hij wilde graag zijn hoofd omdraaien om naar ze te kijken, maar hij durfde niet.

‘Jullie zijn een sekte, onbetrouwbaar en immoreel, niet beter dan de Falun Gong,’ zei Sneehoofd. ‘Denkt u dat u boven de wet staat?’

Als u buitenlandse goden wilt aanbidden: er is een geregistreerde kerk!’

Er waren maar twee wettige ontmoetingsplaatsen voor een stad met een half miljoen inwoners. De dichtstbijzijnde geregistreerde kerk was veertien kilometer verderop. Zo ver konden ze niet fietsen. Maar zelfs al zouden ze erheen kunnen, ze zouden infiltranten vinden in de kerk, mensen die iedereen gadesloegen en alles rapporteerden. Spionnen en informanten werden goed beloond. Ze zaten zelfs in de huiskerken.

‘Misdadigers!’

Quan staarde zwijgend naar zijn twintig jaar oude schoenen. Zijn gedachten dwaalden weer naar degene die ze hem gegeven had, naar de laatste keer dat ze elkaar gezien hadden. Ben Fielding, zijn kamergenoot van de universiteit. Ben had eens gehoord dat een andere Chinees hem *Dabizi* noemde. Ben vond dat een aardige naam en stond erop dat Quan hem zo noemde. Maar Quan was te beleefd om hem te vertellen wat het betekende – ‘Grote Neus’, de scheldnaam voor westerlingen. Toen hij er eindelijk achter kwam, had Ben gelachen en Quan verteld dat hij dat voorgoed als bijnaam wilde. Dus Ben werd *Dabizi*, en hij noemde Quan altijd ‘professor’. Quan bad voor Ben terwijl hij naar zijn schoenen staarde. Ze hadden beloofd elke dag voor elkaar te bidden. Hij hoopte dat Ben nu voor hem bad.

Sneehoofd zwaaide met zijn geweer. ‘We moeten met harde hand optreden tegen alle wetsovertredingen om de maatschappelijke stabiliteit te bewaken.’

Shens mollige gezichtje vertrok. De barse kapitein liet zijn blik zakken en staarde naar de jongen. Shens bovenlip trilde. Hij begon te huilen. Quan keek naar Shen en bad in stilte voor hem.

We hadden nooit terug moeten gaan naar China. Ik was de beste van mijn klas. Ik ben gevraagd om les te geven op Harvard. We hadden kunnen emigreren. Ming had samen met mij Amerikaans staatsburger kunnen worden. Waarom ben ik hierheen teruggekeerd? Waarom heb ik Ming in gevaar gebracht? En nu... mijn zoon. Wat voor een vader brengt zijn enige zoon in gevaar?

Li Quan werd overmand door twijfels, zoals zo vaak.

‘Illegale kerken zijn vijanden van de staat. We moeten de baby doden terwijl hij nog in de wieg ligt. U verdient het niet te leven!’

De reusachtige wesp wees naar Li Shen, die trilde onder zijn blik.

Langzaam deed Ming haar bloedrode zijden sjaal af en drukte hem zachtjes tegen Li Shens trillende lippen. Quan keek zijn enige zoon in de ogen, smeekte hem stil te zijn, deed hem onuitgesproken beloften, terwijl hij wist dat hij die niet kon houden.

Bescherm mijn zoon, Yesu. Alstublieft.

‘Het is onwettig kinderen onder de achttien jaar godsdienst te leren! Hoe durft u de wet ongehoorzaam te zijn?’ Hij hief zijn hand op, hield hem in de lucht klaar op een halve meter afstand van Li Quans gezicht.

De vader klemde zijn kaken op elkaar om de klap op te vangen, dankbaar dat hij het was die de slag zou ontvangen, en niet zijn enige zoon.